

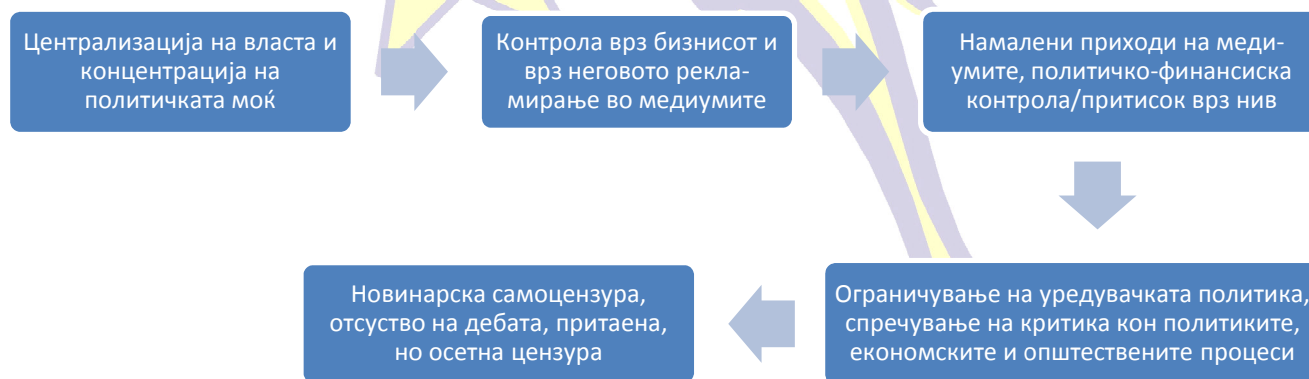
ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА ЗА МЕДИУМИТЕ

Слободни колку што е слободно општеството

СОСТОЈБА

Познато е дека **ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА (ЛП)** се спротивстави на бројни одредби на Законот за аудио и аудио-визуелни услуги како и на самото донесување на Законот за медиуми. Перманентно го застапуваме ставот дека тие се ограничувачки фактор за слободата на медиумите и, со тоа, за слободата на изразувањето. Затоа, иако во неопортун и специфичен политички момент, бевме единствените што во Собранието што директно и непосредно се спротивставивме уште во првата фаза на нивното усвојување. Со ваквиот став бевме дури и на позиции спротивни од расположението на одредени новинарски здруженија. За жал, **нашиот став стана општо разбирлив дури откако јавноста се соочи со ефектите на овие закони**, поради кои денес, според сите истражувања, **слободата на медиумите и на изразувањето во Македонија е во „слободен пад“ на скалата на односните индекси.**

Но, реално е да се согледа дека оваа состојба е **последица на повеќегодишниот процес на повлекувањето на медиумите и новинарството пред притисокот на политиката:**

Секако, **ваквата состојба слободно може да се оцени како последица на деценискиот пристап на политиката кон медиумите, а особено нивниот третман во последните шест години.** Единствено повољно решение во овој домен во изминатиот период е **декриминализацијата на клеветата и навредата.** Иако овој проект ЛП самоиницијативно го започна во декември 2012 обидувајќи се да им пружи дополнителен аргумент новинарите при политичкиот дијалог на Владата и Здружението на новинарите, иницијативата на ЛП беше одбиена. А само за неколку месеци подоцна истиот (овој пат владин) предлог стана дел од нашето законодавство. За жал, **ригидниот и финансиски неприфатлив Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда**, како компензација за бришењето на затворската казна за овие дела, се појави во домашната легеслатива.

Според нас, претходно наведеното само ја „нострифицира“ крајната инстанца на опишаната спрега во која **новинарската самоцензура, отсуството на дебата... се директна последица на (озаконениот) притисок на централизираната власт и концентрираната политичка моќ.** Затоа, денес во Македонија истражувачкото новинарство, дебатата во и преку медиумите и улогата на „совест на општеството“ што треба да ја имаат медиумите... се само замислен поим и флоскула.

Последично, **Македонија е далеку од потребниот степен на слобода на медиумите за нивна вистинска улога во општеството, бидејќи:**

- **Финансиската зависност на огласувачите во медиумите услови го ограничи нивниот број и критериумите според кои се огласуваат во самите медиуми;**
- **Ова ја засили улогата на власта, која преку своите огласи станува премногу значаен, доминантен огласувач во медиумите;**
- **Сопствениците ги проектираат медиумите, а особено нивните информативни содржини согласно потребите на власта, бидејќи се зависни од клиентелизираните огласувачи и владините реклами;**
- **Високите парични казни предвидени со Законот за граѓанска одговорност за клевета и навреда ги авто-цензурираат уредниците и новинарите;**
- **Медиумите се далеку од можноста објективно да информираат, анализираат и истражуваат, влијаејќи на јавната свест, информираност и одлука/активност.**

За жал, ваквата проектирана состојба денес е реалност која овозможува медиумските содржини да се креираат во партиските седишта, наместо во уредништвата. Затоа, се соочуваме со огромната дискрапанца во сите истражувања меѓу процентот на гледаност/читаност и на доверба во следениот медиум.

Ваквата состојба во приватните медиуми дополнително се пресликува во јавниот радио-дифузен сервис – Македонската радио-телевизија (МРТ). **Довербата во МРТ останува на исклучително ниско ниво поради очигледната партиска „обоеност“ на нејзините информативни содржини, но и поради културно-документарните содржини кои се обидуваат да отсликаат партиски индоктринирана перцепција за историјата, сегашноста и перспективите за иднината.** За жал, ваквата состојба нема перспективи за подобрување доколку продолжи тековниот пристап на **ограниченост на финансиските ресурси на МРТ и покрај зголемениот број извори на прилив на средства согласно закон – од јавната давачка радио-дифузна такса, преку приходи од реклами, до финансии од јавните буџети.** На тој начин, **МРТ прерасна во нелојална конкуренција на приватните радио и ТВ станици кои и онака се оптеретени со притисокот опишан во претходниот текст. Забележлива е и партиско-етничката поделба во содржините и каналите на МРТ.** Нивната паралелност и отсуството на точки на допир меѓу културите, секојдневието и потребите на граѓаните од различните етнички, верски, културни... други припадности е загрижувачка. **Наместо запознавање и интеракција, МРТ практично го продлабочува јазот меѓу македонските граѓани – меѓу етничките заедници, но и внатре секоја од нив.** Всушност, првичната (и потребна) интервенција на Собранието и Владата во техничко-финансиската состојба на јавниот радио-дифузен сервис започната пред неколку години, денес создаде партиско-информативен хибрид што ја изгуби основната смисла. **Собранискиот канал само се вклопува во ваквото сивило на неинвентивност и немање желба политичкиот процес објективно да се приближи до граѓанинот иако секој граѓанин ги финансира трите канали на МРТ, нивната дигитализација и пренос.** Ова за нас е доказ дека политичкиот избор на менаџментот и Советот на МРТ, со бројната надмоќност на политичките предлагачи на кандидатите за членови на Советот на МРТ во однос на струковите организации и научните институции потврдува дека политиката и тука ја гуши стручноста и професионалноста.

Ова доведува и до непродуктивната поставеност на јавното претпријатие Македонска радио-дифузија (МРД). Таа, наместо да биде во функција на поефтина трансмисија на дигитализираните радио и ТВ станици е ставена во неприродна позиција на „ладна резерва“ наместо да биде инструмент на поттикнување на конкурентни услови за пренос на овие канали од приватните провајдери. Оттука, за Либералната партија легитимно се поставува прашањето: **ако степенот на финансиска поддршка и политичка контрола врз МРТ и МРД е на вакво ниво – која е смислата на вака конципираната, општа обврска за плаќањето на радио-дифузната такса?**

Недостатокот на анти-монополска регулатива, преширокиите овластувања на **Агенцијата за аудио и аудио-визуелни медиумски услуги** и нејзината политизираност поради еднаквата доминантност на нејзините политички избрани функционери во однос на новинарската фела (нивните здруженија) и научната јавност **исто така спречуваат остварување на основната улога на државата во медиумите – создавање услови за еднаков пристап кон пазарот** на медиумите.

Ваквата состојба е забележлива и во печатените медиуми. Така, во регулативата може да се најдат бројни одредби за прашања на демант, исправка, извинување и сл. во новинарски текст, но и покрај нашите сугестии при донесувањето на односните закони, **нема една одредба во законските решенија што ќе гарантира** на пр. **достапност на дистрибутивната мрежа за печатените медиуми**. Така, медиумската сопственичка концентрација во печатените медиуми денес е еднаков, ако не и помал проблем од сопственичката концентрација на дистрибутивната мрежа на печатените медиуми.

Ваквите состојби често ги упатуваат професионалните новинари на отворање алтернативни медиуми, како што се бројните информативни портали. Но и тие се соочуваат со **екстензивните одредби за правото на пристап до информации од јавен карактер што овозможуваат временска комозија на секоја јавна институција (и власт воопшто)**. Јасно е дека добивањето на информација од овластен извор што е во законски, но медиумски неатрактивен рок ја обесмислува суштината на добиената информација, особено за динамичните медиуми како што се интернет-порталите. **Всушност, ова е легална, но нелегитимна форма на изигрување на медиумите и новинарството и потценување на граѓаните воопшто.**

ПРЕМИСА НА ЛИБЕРАЛНАТА ПОЛИТИКА КОН МЕДИУМИТЕ

За нас, Либералите, **можен е само еден правец на креирање на општествениот третман и позиција на медиумите, како и нивната интеракција со политиката.**

Продорни медиуми - ограничена и транспарентна власт.

Само слободните, критички и истражувачки медиуми можат да информираат, едуцираат и поттикнуваат на општествена активност и одговорност. А тоа е **предуслов за практикување одговорна политика и управување**

Л И П

Остварување на улогата на медиумите како општествена совест - пристапот до информации и анти-монополската и анти-труповска регулатива се гаранција дека власта и политиката ќе бидат поддршка, наместо пречка за медиумите

- **Минимум регулација** - новинарската професија се води од високи вредности, а сопствеништвото на медиумите се води од еднаквата желба за профит како и секој менаџмент, односно претприемач

Едноставно, сметаме дека се останато е политичко лamentsирање што ќе не оддалечи од нашата политичка матрица и од конкретните решенија што можеме и мораме да ги изнесеме пред **слободоумниот граѓанин** кој, имајќи ги предвид европските директиви и практики, **има право на остварување на двата основни либерални приоритети во медиумската сфера:**

- Ослободување на новинарската професија и сопствеништвото на медиумите од политичките стеги и спреги и
- Остварување на функцијата на медиумите – информирање и едуцирање на граѓаните по нивен избор, наместо индоктринирање по политичка задача.

ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА: СЛОБОДНИ МЕДИУМИ ЗА СЛОБОДНО ОПШТЕСТВО

Плурализмот на медиуми заснован на оптимална регулација и пазарно стопанство ќе го постигнеме низ:

- **Јасна и минимална регулатива што стимулира печатени или електронски медиуми, а спречува непазарни механизми за моделирање на понудата и атрактивноста на медиумите;**
- Донесување **Стратегија за развој на медиумскиот пазар**, заснована и на развојот на технологиите, но и поттик за регионална соработка и проток на информации и содржини;
- **Законско одвојување на дистрибутивната од издавачката печатена медиумска дејност;**
- **Редефинирање на Законот за аудио и аудио-визуелни услуги** за јавен радио-дифузен сервис што е интегративен, содржаен, атрактивен за публиката, конкурентен и департизиран и финансиски одржлив;
- **Формирање фондови за поддршка на развојот на медиумите** (а особено медиумите за младите);
- **Редефинирање на регулативата за дистрибуција на дигиталниот сигнал за достапен дигитален сигнал** за поддршка на плурализмот на медиуми и пазарните услови за функционирање на националните и регионланите/локалните радио и ТВ станици;
- **Десеткратно намалување на паричните казни предвидени со Законот за декриминализација на клеветата и навредата;**
- **Намалување за 30% на надоместокот за користење на фреквенциите на медиумите/концесионери и ставање во пазарна функција на услугите на МРД;**
- **Скратување на роковите за давање информација од јавен карактер по барање на медиумите;**
- **Законско ограничување на правото на рекламирање на владата и нејзините министерства во електронските медиуми** освен во форма на бесплатно емитување на содржини/реклами изработени во продукција на МРТ и за прашања утврдени од Собранието на Република Македонија;
- **Укинување на радио-дифузната такса во постојната форма и законско уредување на прибирањето средства за јавниот сервис преку процент од цената на горивата;**
- **Функционален дијалог со струковите здруженија на новинари, сниматели и фоторепортери и сопствениците на медиумите** за практична поддршка на слободното новинарство, правата од работен однос на вработените во медиумите и отстранување на политичкиот клиентелизам на (сопствениците на) медиумите – се со цел зајакнување на контролата на медиумите и цивилното општество врз власта.

**ЕДИНАЕСЕТТИ КОНГРЕС НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Претседател на Работното претседателство,
Кире Бузлиев

**ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Ивон Величковски